KARAIMI

ROBERT MACIĄG
KTOMIESZKA**W**POLSCE**.PL**

Kim są Karaimi?

Karaimi to niewielka społeczność etniczno-religijna pochodzenia tureckiego.
Ich przodkowie zamieszkiwali Krym i okolice Morza Czarnego. Wyznają karaimizm – religię monoteistyczną, opartą na Pięcioksięgu (Torze), ale odrzucającą ustne tradycje judaizmu rabinicznego (Talmudu). Można powiedzieć, że wierzą w „czystą Biblię".

Czym jest religia karaimska?

Religia karaimska narodziła się na początku VIII wieku, na terenach dzisiejszego Iraku - wówczas jednej z prowincji potężnego kalifatu muzułmańskiego. Jej pierwszym nauczycielem i twórcą zasad był Anan syn Dawida z Basry, działający za czasów kalifa Abu Dża'far al-Mansura (754–775). Początkowo jego zwolenników nazywano ananitami, a w źródłach arabskich określano ich jako Ananija.

Dopiero w IX wieku pojawiło się określenie Karaimi — nazwa, która najlepiej oddaje istotę ich wiary. Wyraz „karaim" pochodzi od hebrajsko-arabskiego rdzenia kara — czytać. To ten sam źródłosłów, z którego powstało słowo „Koran", oznaczające dosłownie „czytanie". Dla Karaimów podstawą jest więc **bezpośrednia lektura Pisma**, bez późniejszych komentarzy.

Skąd wzięli się Karaimi w Polsce?

Historia Karaimów na ziemiach polskich zaczyna się w 1397 roku. Wtedy Wielki Książę Litewski Witold, wracając z wyprawy przeciwko Złotej Ordzie, sprowadził z krymskiego Sołchatu kilkaset rodzin karaimskich i osadził je w Trokach - ówczesnej stolicy Wielkiego Księstwa Litewskiego.

Karaimi stali się jego osobistą ochroną oraz strażą zamku trockiego, a miasto podzielono na dwie niezależne części: chrześcijańską i karaimską.
Witold ufał Karaimom, uchodzącym za ludzi uczciwych, wiernych i nienadających się do przekupstwa — cechy cenne w epoce częstych spisków na dworach.
Z czasem karaimskie wspólnoty pojawiły się nie tylko w Trokach, lecz także w 32 miejscowościach na pograniczu litewsko-zakonnym, gdzie strzegły warowni i granic państwa. W ten sposób Karaimi wpisali się w budowanie siły i bezpieczeństwa Wielkiego Księstwa.
W kolejnych stuleciach mniejsze grupy Karaimów osiedlały się w innych częściach Rzeczypospolitej, m.in. w Haliczu i Łucku. W XVIII i XIX wieku handlowali zbożem, przyprawami, prowadzili karczmy i uprawiali tytoń.

robb MACIĄG eTNO WARSZTATY
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
ZREALIZOWANO W RAMACH STYPENDIUM MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Język karaimski

Język Karaimów litewsko-polskich oraz tych zamieszkujących Krym należy do turkijskiej rodziny językowej. Jego słownictwo to mieszanka wyrazów rodzimych (tureckiego pochodzenia) oraz zapożyczeń. Najstarsza warstwa zapożyczeń pochodzi z arabskiego i perskiego, co pokazuje, jak długo Karaimi żyli pod wpływem kultury muzułmańskiej.
Współcześnie dialekt trocki obfituje w pożyczki z rosyjskiego, polskiego i litewskiego, a dialekt łucko-halicki — z polskiego i ukraińskiego.

Karaimi po II wojnie światowej

Po II wojnie światowej, gdy granice przesunięto, większość karaimskich wsi znalazła się w ZSRR. Część Karaimów przeniosła się do Polski – głównie do Gdańska, Wrocławia i Warszawy (w której mieszkali już od dawna). Inni pozostali na Litwie.
Dziś społeczność karaimska w Polsce liczy zaledwie kilkaset osób, ale mimo to jest aktywna i zorganizowana.

Po wojnie karaimskie tradycje wciąż żyły — odprawiano nabożeństwa, organizowano spotkania, a w 1946 roku we Wrocławiu odbył się zjazd młodzieży. Jednak z biegiem lat życie religijne zaczęło wygasać, a liczebność społeczności malała.
Dopiero w latach 70. nastąpiło ożywienie — pojawiło się pokolenie, które chciało odbudować więzi i zachować tradycję na nowych zasadach. W Warszawie zaczęto organizować zjazdy Karaimów. Pierwszy, w 1975 roku, zgromadził około 110 osób i dał początek współczesnemu odrodzeniu wspólnoty.

Kuchnia karaimska

Kuchnia Karaimów jest tak samo niezwykła jak ich historia — łączy w sobie wpływy tureckie, krymskie, żydowskie i bliskowschodnie, tworząc smak, którego nie da się pomylić z żadnym innym. To kuchnia aromatyczna, pełna przypraw, ale jednocześnie prosta i domowa.
Najbardziej znaną potrawą są oczywiście kybynlar*, czyli podłużne pierogi pieczone w piecu. Ich cienkie, chrupiące ciasto kryje nadzienie z drobno siekanego mięsa z cebulą. W Trokach, gdzie tradycja przenika każdą uliczkę, kibiny są symbolem i najchętniej zamawianym daniem przez podróżników.

robb MACIĄG ETNO WARSZTATY

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

ZREALIZOWANO W RAMACH STYPENDIUM MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Najważniejsze święta karaimskie

Sobotni dzień odpoczynku — **Szabbat kiuniu**, nazywany także **Tynczałmach**.
Dla Karaimów to czas wyciszenia i duchowej równowagi.

Wielkanoc – Święto Przaśników (**Chydży Tymbyłłarnyn**)
Pierwsze święto roku księżycowego. Przaśniki, czyli **tymbył**, piecze się z niekwaszonego ciasta — na pamiątkę pospiesznego wyjścia z Egiptu, kiedy nie było czasu na przygotowanie chleba i w drodze piekli przaśne placki..

Święto Tygodni (Chydży Aftałarnyn)
Obchodzone 50 dni po niedzieli wielkanocnej - stąd święto to nazywa się też (po staropolsku) „Pięćdziesiątnica". To karaimski odpowiednik Zielonych Świątek. Zawsze przypada w niedzielę i często pokrywa się z pierwszym dniem katolickich Zielonych Świąt.

Święto Namiotów (Chydży Ałaczychłarnyn)
Trzecie wielkie święto, trwające osiem dni. Pierwszy i ósmy dzień są uroczyste, a pozostałe mają półświąteczny charakter. Święto to miało także znaczenia jako święto zbioru owoców i nazywa się świętem zbioru. Po żniwach i zbiorach owoców naród tłumnie gromadził się w Jerozolimie na najweselsze święto.
Dla czasowego pobytu w mieście stawiano namioty (kar. ałaczych – namiot), które przybierano różnymi roślinami i owocami.

Zgodnie z Ustawą o mniejszościach narodowych i etnicznych (2005)
Karaimi są uznani za mniejszość etniczną. Oznacza to, że nie mają własnego państwa, ale tworzą wspólnotę o odrębnej kulturze, historii i religii, zakorzenioną w Polsce od pokoleń.

POLSKA RÓŻNYCH KULTUR

ktomieszkawpolsce.pl/karaimi

robb MACIĄG ETNO WARSZTATY

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

ZREALIZOWANO W RAMACH STYPENDIUM MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO